

Charakter bezskuteczności czynności przenoszącej własność stwierdzonej na podstawie przepisów prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego w świetle celu tych postępowań

Mikołaj Kondej

Przedmiotem moich rozważań w niniejszym artykule czynię, dostrzegalny w doktrynie prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego, spór odnośnie do charakteru bezskuteczności wynikającej z przepisów prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego w odniesieniu do czynności przenoszących własność. Spór ten zasadza na braku konsensu przedstawicieli nauki odnośnie do tego czy bezskuteczność wobec masy, należy traktować wyłącznie jako swego rodzaju środek egzekucyjny, umożliwiający wierzycielom uzyskanie, w trakcie trwania postępowania, zaspokojenia ze składników majątku będących własnością osoby trzeciej (bezskuteczność względna), czy też może konsekwencje bezskuteczności czynności wobec masy są dalej idące i jej stwierdzenie prowadzi do zwrotnego, trwałego przeniesienia własności składników majątku objętych bezskutecznością z osoby trzeciej na dłużnika. W niniejszym tekście, po krótkim zarysowaniu stanowisk prezentowanych w tym temacie przez doktrynę, staram się przeanalizować wskazane zagadnienie przez pryzmat celów postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego.

Analizę wskazanej problematyki rozpocznę od przywołania przepisów, które będą stanowiły tło dalszych rozważań. Konsekwencje stwierdzenia bezskuteczności określonej czynności wobec masy są analogiczne uregulowane na gruncie prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego¹. Zgodnie z art. 134 Prawa Upadłościowego i art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego to co na skutek czynności bezskutecznej *ubyło z majątku dłużnika lub do niego nie weszło, podlega przekazaniu do masy*. Jeżeli przekazanie w naturze jest niemożliwe do masy wpłaca się równowartość w pieniądzu. Konsekwencją zwrotu składnika majątku do masy jest obowiązek zwrotu przez masę świadczenia wzajemnego *jeżeli znajduje się w masie oddzielnie od innego majątku lub o ile masa jest nim wzbogacona*. W przypadku jeżeli świadczenie nie podlega zwrotowi wierzyciel może dochodzić wierzytelności wobec masy. Osoba trzecia, za zgodą sędziego-komisarza, *może zwolnić się z obowiązku przekazania do masy sanacyjnej tego, co wskutek tej czynności z majątku dłużnika ubyło, przez zapłatę różnicy między wartością rynkową świadczenia dłużnika z dnia zawarcia umowy, a wartością świadczenia otrzymanego przez dłużnika*.

¹ Tak też: S. Gurgul, *Prawo restrukturyzacyjne* [w:] S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz.*, wyd. 11, Warszawa 2018, Legali/El, Komentarz do art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego.

Zarys istoty sporu odnośnie do charakteru bezskuteczności

Na kanwie wskazanych przepisów, zdaniem znacznej części doktryny i orzecznictwa, obowiązek wydania składników mienia objętych bezskutecznością do masy, ma charakter egzekucyjny. Jego celem jest umożliwienie organowi postępowania uzyskania zaspokojenia z rzeczy i praw objętych bezskutecznością, tak jak gdyby stanowiły one własność dłużnika². Obowiązkowi przeniesienia przez osobę trzecią składników majątku na masę nie towarzyszy jednak skutek rzeczowy, w postaci przejścia na nią prawa własności majątku objętego bezskutecznością³. Skutki bezskuteczności są ograniczone czasowo, wygasają one w momencie zakończenia postępowania. Oznacza to m.in., że w razie umorzenia postępowania majątek, który wrócił do masy na skutek stwierdzenia względnej bezskuteczności czynności, podlega zwrotowi nie dłużnikowi, a osobie trzeciej, która nabyła dany składnik majątku na skutek czynności bezskutecznej⁴. Zwolennicy wskazanego podejścia w istocie utożsamiają skutki bezskuteczności stwierdzonej na podstawie przepisów prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego ze znaną z przepisów kodeksu cywilnego bezskutecznością względną, której konsekwencje określa art. 532 kc⁵. Zgodnie z tym przepisem *wierzyciel, względem którego czynność prawna dłużnika została uznana za bezskuteczną, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły*.

Drugie ze stanowisk prezentowanych w doktrynie wskazuje, iż przeniesieniu własności majątku przez osobę trzecią na masę towarzyszy skutek rzeczowy w postaci przejścia prawa własności⁶. Zwolennicy tej koncepcji wskazują, iż skutki bezskuteczności stwierdzonej na podstawie przepisów prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego odróżniają się istotnie od skutków względnej bezskuteczności czynności wynikających z regulacji kodeksu cywilnego⁷. Uważają oni, że istotę bezskuteczności na gruncie przepisów prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego wyraża dążenie ustawodawcy do przywrócenia takiego stanu, jakby czynność

2 S. Gurgul, *Prawo restrukturyzacyjne* [w:] S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz.*, wyd. 11, Warszawa 2018, Legali/El, Komentarz do art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego z powołaniem m.in. na wyrok Sądu Najwyższego z 4 marca 2008 r. (IV CSK 465/07) oraz wyrok Sądu Najwyższego z 6 września 2013 r. (V CSK 454/12).

3 P. Filipiak [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Warszawa 2017, Legalis/El., Komentarz do art. 307 Prawa restrukturyzacyjnego; S. Gurgul, *Prawo restrukturyzacyjne* [w:] S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz.*, wyd. 11, Warszawa 2018, Legali/El, Komentarz do art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Wyd. 5, Warszawa 2018, Legali/El, Komentarz do art. 307 prawa restrukturyzacyjnego;

4 S. Gurgul [w:] *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis/El. 2018 wyd. 11, Komentarz do art. 364 prawa upadłościowego; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r. (II CSK 609/13).

5 Tak m.in. P. Filipiak [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Legalis/El., Warszawa 2017, Komentarz do art. 307 Prawa restrukturyzacyjnego; S. Gurgul [w:] *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis/El. 2018 wyd. 11, Komentarz do art. 134 prawa upadłościowego.

6 R. Adamus, *Skutki bezskuteczności czynności upadłego w rozumieniu art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego*, Przegląd ustawodawstwa gospodarczego 1/2012, s. 9-16; R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz.*, Warszawa 2015, Legalis/El., Komentarz do art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego.

7 R. Adamus, *Prawo upadłościowe. Komentarz.*, Warszawa 2016, Legalis/El., Komentarz do art. 134 prawa upadłościowego.

upadłego bezskuteczna wobec masy w ogóle nie miała miejsca⁸. W tym kontekście zwracają oni w szczególności uwagę, iż zwrotowi przez osobę trzecią składników majątku do masy towarzyszy powstanie po stronie osoby trzeciej roszczenia o zwrot świadczenia wzajemnego⁹. Fakt, iż roszczenie to powstaje już w momencie transferu składników majątku na masę wskazywać ma na trwały charakter rozliczeń wynikających ze zwrotu.

Bezskuteczność a cel prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego

Odniesienie do zarysowanych powyżej poglądów rozpocznę od wskazania, iż, w mojej ocenie, kluczem do właściwej interpretacji przepisów prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego o bezskuteczności jest spojrzenie na nie przez pryzmat celu tych postępowań. Egzekucja uniwersalna oraz postępowanie restrukturyzacyjne mają służyć przede wszystkim wierzycielom dłużnika¹⁰. Wskazane tryby postępowania zostały stworzone by umożliwić efektywniejsze i sprawiedliwsze zaspokojenie roszczeń wierzycieli niż egzekucja syngularna.

W egzekucji syngularnej naturalnym sposobem ochrony interesów wierzycieli, w przypadku wyprowadzenia przez dłużnika majątku z ich pokrzywdzeniem, jest przyznanie im prawa do egzekucji z tego majątku (względna bezskuteczność czynności). W toku takiej egzekucji zaspokojenie wierzycieli następuje bowiem, co do zasady, właśnie przez sprzedaż konkretnych składników majątku dłużnika przez organ egzekucyjny¹¹. Ze zgoła inną sytuacją mamy do czynienia w przypadku egzekucji uniwersalnej. W tym przypadku sprzeczne z interesem wierzycieli może pozostawać prowadzenie egzekucji z poszczególnych składników majątku dłużnika. Korzystniejsza może okazać się bowiem przykładowo sprzedaż przedsiębiorstwa dłużnika jako całości czy nawet zawarcie układu w upadłości zakładającego częściowe przetrwanie przedsiębiorstwa dłużnika. Podobnie idea postępowania restrukturyzacyjnego zasadza się na tym, iż dla wierzycieli korzystniejsze od wyprzedaży składników majątku dłużnika może pozostawać przetrwanie jego biznesu. Fakt, iż egzekucja syngularna zasadza się na innych założeniach niż egzekucja uniwersalna i restrukturyzacja pozwala postawić roboczą tezę, iż automatyczne przekładanie na grunt tych postępowań instytucji bezskuteczności względnej może potencjalnie nie być efektywne i nie odpowiadać interesom wierzycieli.

Trafność tej roboczej tezy spróbuję wykazać przykładem. Załóżmy, że w trakcie postępowania restrukturyzacyjnego zostaje stwierdzone, iż doszło do czynności bezskutecznych na skutek, których dochodowe części przedsiębiorstwa dłużnika zostały wyprowadzone do różnych

8 R. Adamus, *Skutki bezskuteczności czynności upadłego w rozumieniu art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego*, Przegląd ustawodawstwa gospodarczego 1/2012, s. 13;

9 A. Torbus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016, Komentarz do art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego.

10 Powyższe wynika wprost z analizy art. 2 ust. 1 prawa upadłościowego oraz art. 3 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego.

11 Wyjątkiem w tym zakresie jest egzekucja przez zarząd przymusowy.

osób trzecich. Przyjmijmy przy tym, iż wierzyciele, będący gospodarzami postępowania, największe szanse odzyskania wierzytelności postrzegają w układzie zakładającym dalsze, niezmiennione funkcjonowanie dłużnika pod okiem ustanowionego zarządcy. Pozostaje bowiem jasne, iż wymuszona sprzedaż poszczególnych składników majątku czy nawet całego przedsiębiorstwa dłużnika nie pozwoli na ich całkowite zaspokojenie. Gdyby w omawianym przypadku przyjąć, iż zastosowanie znajduje klasyczna, znana z kodeksu cywilnego, konstrukcja względnej nieważności wobec masy sanacyjnej trudno byłoby o efektywne prowadzenie postępowania restrukturyzacyjnego. Postępowanie takie kończy się bowiem już w momencie uprawomocnienia postanowienia o zatwierdzeniu układu lub odmowie zatwierdzenia układu¹². Z tym dniem przestaje też istnieć masa sanacyjna, a więc gdyby stosować instytucje względnej bezskuteczności czynności, wygasałyby też skutki bezskuteczności. Oznaczałoby to, że majątek, który wrócił do masy na skutek stwierdzenia względnej bezskuteczności czynności, podlegałby zwrotowi nie dłużnikowi, a osobie trzeciej, która nabyła dany składnik majątku na skutek czynności bezskutecznej¹³. Przyjęcie koncepcji względnej bezskuteczności pozbawiałoby tym samym wierzycieli najefektywniejszej dla nich możliwości przeprowadzenia restrukturyzacyjnego polegającej na powierzeniu zarządcy dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa dłużnika. Byłoby to niemożliwe albowiem z dniem zawarcia układu zarządca ten traciłby kontrolę nad kluczowymi składnikami majątku niezbędnymi do prowadzenia przedsiębiorstwa.

Rozważyć można tutaj oczywiście koncepcję, postulowaną przez część doktryny, zgodnie z którą w ramach układu składniki majątku obciążono by ograniczonym prawem rzeczowym w postaci użytkowania ustanowionego na rzecz dłużnika¹⁴. Rozpatrując takie rozwiązanie pominiemy wątpliwość, iż zastanawiać by się można, nad tym czy nie wystąpiłaby w tym przypadku wewnętrzna sprzeczność, polegająca na tym, iż skutkiem bezskuteczności jest traktowanie rzeczy tak jak gdyby nigdy nie wyszła ona z majątku dłużnika, co oznacza iż *defacto* ustanowienie użytkowania następowałoby przez dłużnika na rzecz samego siebie. Kluczowy problem, który nasuwa się przy takim rozwiązaniu polega na tym co w takim przypadku należałoby począć z ewentualnym roszczeniem osoby trzeciej, które w myśl art. 307 ust. 6 prawa restrukturyzacyjnego przysługuje jej z dniem wydania składników majątku objętych bezskutecznością do masy? Trudno byłoby zaakceptować przyjęcie, iż osobie trzeciej roszczenie to przysługuje ale równocześnie zachowuje ona własność majątku. Równie trudno byłoby też znaleźć podstawy do pozbawiania

12 Art. 324 ust. 1 prawa restrukturyzacyjnego.

13 P. Filipiak [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Legalis/El., Warszawa 2017, Komentarz do art. 307 Prawa restrukturyzacyjnego; analogicznie na gruncie prawa upadłościowego: S. Gurgul [w:] *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis/El. 2018 wyd. 11, Komentarz do art. 364 prawa upadłościowego; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2014 r. (II CSK 609/13).

14 P. Filipiak wskazuje, iż w ramach układu możliwe jest obciążanie składników mienia ograniczonymi prawami rzeczowymi (P. Filipiak [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, Legalis/El., Warszawa 2017, Komentarz do art. 307 Prawa restrukturyzacyjnego).

w takim przypadku osoby trzeciej prawa do rekompensaty, gdy nie wiadomo ile potrwa wykonywanie układu (tzn. jaki czas jej własność będzie obciążona użytkowaniem).

Powyższe uwagi prowadzą mnie do wniosku, iż znana z przepisów kodeksu cywilnego koncepcja względnej bezskuteczności, o czasie trwania ograniczonym czasem trwania postępowania upadłościowego czy restrukturyzacyjnego nie odpowiada celom wskazanych postępowań i może prowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli. Zapewnienie efektywności postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych wymaga by skutkiem stwierdzenia bezskuteczności była nie tylko możliwość zbycia w toku postępowania majątku objętego bezskutecznością, ale również by istniała możliwość jego dalszego wykorzystania przez dłużnika po zakończeniu postępowania.

Roszczenie osoby trzeciej do masy jako element wykluczający stosowanie instytucji względnej bezskuteczności

Zgadzam się z tymi przeciwnikami rozciągania na postępowanie upadłościowe i restrukturyzacyjne instytucji względnej bezskuteczności, którzy wskazują, iż możliwość jej stosowania wyklucza to, iż wydaniu przez osobę trzecią majątku do masy towarzyszy powstanie roszczenia osoby trzeciej o zwrot świadczenia wzajemnego¹⁵. Ustawodawca nie uzależnia tego skutku od wyników postępowania, w szczególności tego czy w jego trakcie składniki majątku objęte bezskutecznością zostaną zbyte. Roszczenie osoby trzeciej, zgodnie z literalną treścią przepisów, powstaje bowiem już w momencie wydania przez nią składników do masy.

Gdyby przyjmować koncepcje względnej bezskuteczności i braku zwrotnego przejścia własności z osoby trzeciej na dłużnika na gruncie wskazanych przepisów mogłoby dochodzić do trudnych do zaakceptowania sytuacji. Przykładowo w postępowaniu upadłościowym, jeżeli okazałoby się, że doszło do umorzenia postępowania osoba trzecia odzyskiwałaby własność składników majątku objętych bezskutecznością, ale równocześnie mogła dysponować już odpisem z listy wierzytelności dającym jej prawo do egzekucji równowartości świadczenia wzajemnego od dłużnika. Stosowanie koncepcji względnej bezskuteczności mogłoby więc, w wybranych przypadkach, doprowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia osoby trzeciej.

Mając na uwadze powyższe podzielam pogląd, iż art. 134 Prawa Upadłościowego i art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego należy traktować jako *lex specialis* w stosunku do art. 532 kodeksu

¹⁵ Mamy tu do czynienia z sytuacją zgoła inną niż w przypadku względnej bezskuteczności stwierdzanej na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, gdzie osoba trzecia ma wobec dłużnika roszczenie o naprawienie szkody na zasadach ogólnych. W praktyce oznacza to, iż w przypadku niepowodzenia egzekucji wierzyciela dłużnika i powrotu do niej majątku może domagać się ona wyłącznie odszkodowania za ograniczenie jej uprawnień w okresie zajęcia.

cywilnego¹⁶. Specyficzne uregulowanie na gruncie wskazanych ustaw skutków bezskuteczności czynności wobec masy wyklucza przyjęcie, iż bezskuteczność ta ma wymiar jedynie egzekucyjny.

Bezskuteczność a nieważność

Uważam, że art. 134 prawa upadłościowego oraz art. 307 prawa restrukturyzacyjnego dają wszelkie podstawy do twierdzenia, iż przepisy te mają na celu, następcze odwołanie skutków czynności bezskutecznej. Oznacza to, iż moim zdaniem, na gruncie tych regulacji, zwrotowi przez osobę trzecią składników majątku do masy należy przypisać rzeczowy charakter. Zwrot taki przenosi więc własność składników majątku z powrotem na dłużnika i to nie tylko na okres trwania postępowania ale w sposób trwały. Osoba trzecia uzyskuje w tym momencie bezwarunkowe, niezależne od dalszego przebiegu postępowania, roszczenie do masy.

Przyjęcie proponowanej koncepcji, wbrew zarzutom części doktryny, nie prowadzi do zrównania skutków bezskuteczności czynności na gruncie prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego z nieważnością czynności. Poglądy takie pomijają okoliczność, iż obowiązek zwrotu składników majątku przez osobę trzecią do masy nie ma charakteru bezwarunkowego. Osoba trzecia może bowiem, za zgodą sędziego komisarza, zachować własność składników majątku regulując różnicę między wartością rynkową świadczenia dłużnika z dnia zawarcia umowy, a wartością świadczenia otrzymanego przez dłużnika. W takiej sytuacji pierwotna czynność zachowuje w pełni ważność a zmianie ulegają jedynie warunki rozliczenia transakcji. Mamy tu więc do czynienia z dopuszczeniem konsensualnego trybu zmiany warunków pierwotnej umowy¹⁷, w celu uniknięcia przez osobę trzecią obowiązku zwrotu świadczenia. Już sam fakt funkcjonowania tego mechanizmu wyklucza zrównywanie bezskuteczności z nieważnością czynności.

Na marginesie należy wskazać, że również fakt, iż ustawodawca do skorzystania przez osobę trzecią z opisanego mechanizmu „dopłaty” wymaga zgody sędziego komisarza może stanowić kolejny argument przeciwko przyjęciu teorii o egzekucyjnym charakterze bezskuteczności wynikającej z przepisów prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego. Gdyby bowiem przyjąć, iż celem przepisów o bezskuteczności jest wyłącznie umożliwienie zaspokojenia w toku postępowania wierzycieli ze składników majątku objętych bezskutecznością pytanie jaki cel miałyby wymagania w tym przypadku zgody sędziego komisarza na „dopłatę”? W tym zakresie można by co prawda argumentować, iż biorąc pod uwagę, że ustawodawca przewidział, iż wysokość „dopłaty” ustala się w oparciu o wartości majątku z dnia zawarcia bezskutecznej umowy, obowiązek uzyskania zgody sędziego komisarza ma zapobiegać ewentualności utracie przez masę

16 R. Adamus, *Skutki bezskuteczności czynności upadłego w rozumieniu art. 134 Prawa upadłościowego i naprawczego*, Przegląd ustawodawstwa gospodarczego 1/2012, s. 13.

17 Ze względu na konsensualność wskazanego trybu, w mojej ocenie, w omawianym przypadku osobie trzeciej nie będą przysługiwały jakiekolwiek roszczenia odszkodowawcze wobec dłużnika.

zysków z wzrostu wartości majątku, który nastąpił już po jego wyprowadzeniu z masy. Niemniej gdyby tylko taka była intencja ustawodawcy dużo prościej byłoby przyjąć wprost w przepisie, iż „dopłata” osoby trzeciej powinna odpowiadać wyższej z wartości: wartości majątku z dnia zawarcia bezskutecznej umowy lub wartości majątku z dnia „dopłaty”. W efekcie, we wprowadzonym przez ustawodawcę obowiązku uzyskiwania na „dopłatę” zgody sędziego komisarza, dostrzegam głębszy sens wyrażający się w tym, iż składniki majątku posiadane przez osobę trzecią mogą być niezbędne do efektywnego przeprowadzenia postępowania upadłościowego czy restrukturyzacyjnego, w tym szczególności zawarcia układu. Stąd nawet w sytuacji gdy oferowana przez osobę trzecią „dopłata” będzie odpowiadała rynkowej wartości majątku objętego bezskutecznością umożliwienie osobie trzeciej zachowania składnika majątku nie musi być korzystne dla wierzycieli.

Niezależnie od powyższego, na brak zasadności zrównywania przedstawionej koncepcji bezskuteczności czynności z jej nieważnością wskazuje również analiza przypadku, w którym przekazanie przez osobę trzecią składników majątku objętych bezskutecznością w naturze jest niemożliwe¹⁸. W takiej sytuacji skutki czynności bezskutecznej zachowują bowiem w pełni moc, a bezskuteczność wyraża się w tym, iż osoba trzecia jest zobowiązana do zwrotu do masy upadłości równowartości wartości rzeczy w pieniądzu. Zwrotowi temu towarzyszy powstanie roszczenia osoby trzeciej o zwrot świadczenia wzajemnego.

Analiza omawianego przypadku potwierdza również tezę, iż skutki rozliczeń związanych z bezskutecznością, do których dochodzi w trakcie trwania postępowania, mają charakter trwały i nie są ograniczone wyłącznie do czasu trwania postępowania. W zarysowanym przykładzie, w sytuacji gdy spełnienie świadczenia w naturze nie jest możliwe, a osoba trzecia przekazuje do masy środki pieniężne, nie powinno budzić wątpliwości, iż nawet w razie późniejszego umorzenia tego postępowania, osobie tej w dalszym ciągu przysługuje wyłącznie roszczenie o zwrot świadczenia wzajemnego, a nie o zwrot równowartości środków pieniężnych, które przekazała do masy. Nie widzę przy tym argumentów uzasadniających różnicowanie sytuacji osoby trzeciej rozliczającej się z masą w formie rzeczowej od sytuacji gdy mamy do czynienia z rozliczeniem pieniężnym. W obu przypadkach świadczeniom osoby trzeciej należy więc przypisać przymiot trwałości.

Podsumowanie

Przeprowadzone rozważania skłaniają mnie do wniosku, iż bezskuteczności stwierdzanej na gruncie przepisów prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego nie można utożsamiać

18 Ciekawym problemem, acz wykraczającym poza tematykę niniejszego artykułu, jest to w jakich sytuacjach wskazana norma znajduje zastosowanie. Dyskutować bowiem można czy dotyczy ona tylko przypadków fizycznej niemożności zwrotu świadczenia czy również przypadków gdy dany składnik majątku nie może być zwrócony w takim samym stanie w jakim był on w momencie jego wydania przez dłużnika – przykładowo nieruchomości, której dotyczy bezskuteczność jest już obciążona ograniczonymi prawami rzeczowymi lub zburzona znajdujące się na niej budynki.

z bezskutecznością względną przewidzianą przepisami kodeksu cywilnego. Dla zapewnienia efektywności prowadzonych postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych, w szczególności dla zapewnienia należytej ochrony interesów wierzycieli, niezbędne jest przyjęcie, iż przeniesienie przez osobę trzecią składników majątku objętych bezskutecznością na masę wywołuje trwały charakter rzeczowy. Składniki te mogą stanowić bowiem istotny element przedsiębiorstwa dłużnika, których zachowanie przez niego może być niezbędne dla zapewnienia możliwości zawarcia i wykonania układu.

Przeciwnej koncepcji, wskazującej iż wydanie majątku do masy przez osobę trzecią nie przenosi własności, a skutki bezskuteczności są ograniczone do czasu trwania postępowania, zdecydowanie przeczy fakt, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami już w momencie wydania przez osobę trzecią majątku do masy powstaje po jej stronie roszczenie o zwrot świadczenia wzajemnego. Moment przewidziany przez ustawodawcę dla powstania tego roszczenia jednoznacznie wskazuje, iż rozliczenie następujące w momencie zwrotu przez osobę trzecią świadczenia do masy ma charakter definitywny.

Charakter bezskuteczności czynności przenoszącej własność stwierdzonej na podstawie przepisów prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego w świetle celu tych postępowań

Mikołaj Kondej

O autorze

Mikołaj Kondej - doktor nauk prawnych. Praktykujący radca prawny i doradca podatkowy. W ramach swojej działalności zawodowej na co dzień doradza największym przedsiębiorcom w Polsce w rozliczeniach z fiskusem oraz sporach z władzami skarbowymi. W tym zakresie specjalizuje się w projektach restrukturyzacyjnych, w tym M&A oraz reprezentacji podatników w sporach podatkowych. Ponadto posiada wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu cywilnych spraw gospodarczych oraz związanych z nimi spraw karnych. Wiedzę prawniczą łączy ze znajomością zasad rachunkowości oraz zdolnościami informatycznymi, w tym umiejętnością programowania.

Streszczenie

Przedmiotem rozważań autora pozostaje problem charakteru bezskuteczności wynikającej z przepisów prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego w odniesieniu do czynności przenoszących własność. W tekście stara się on rozstrzygnąć czy bezskuteczność wobec masy należy traktować jako środek egzekucyjny czy też prowadzi ona do trwałego przeniesienia własności składników majątku objętego bezskutecznością na dłużnika.

Słowa kluczowe

Bezskuteczność wobec masy upadłości, bezskuteczność wobec masy restrukturyzacyjnej, bezskuteczność wobec masy sanacyjnej, bezskuteczność względna, art. 134 Prawa Upadłościowego, art. 307 Prawa Restrukturyzacyjnego